
**PRESA STRĂINĂ DESPRE RESTAURAREA DIN 1930
FOREIGN PRESS ABOUT 1930' RESTORATION**

Oana Ilie*

Abstract

Carol II arrival on Romania throne had an impact upon the foreign press. There were two directions to which the articles of that time referred to: propaganda (news and information sent by the press and Information Department within the National Propaganda Ministry) and social (news, information and rumours regarding Charles the 2nd personal life).

Key words: Carol II, Princess Elena, Zizi Lambrino, Elena Lupescu, Propaganda Ministry

Venirea lui Carol II pe tronul României nu a lăsat indiferent presa de peste hotare. Două au fost direcțiile pe care s-au înscris articolele apărute în presa externă: cea propagandistică (cu tiruri și informații trimise de Subsecretariatul Presei și Informațiilor din cadrul Ministerului Propagandei Naționale, prin intermediul Legațiilor României) și cea mondenă (tiruri, informații și zvonuri privind viața personală a lui Carol II).

Ministerului Propagandei Naționale s-a dovedit o instituție extrem de importantă, ocupându-se, pe de o parte cu transmiterea tirurilor agreate de noul Rege, iar pe altă parte cu dezmințirea tirurilor „denigratoare” sau tendențioase apărute în presa din afara României.

Atașatii culturali ai Legațiilor României aveau în fișă de post și transmiterea în afară a revistei presei, prin notarea publică a iilor unde apăreau tiruri despre România și familia regală. Odată aduse la cunoștință Ministerului Propagandei, informațiile din presa externă, se decidea la București replica ce urma să se dea. Erau în general contracarate prin dezmințiri (ex: la Varșovia, într-o publicație locală apărută la 12 noiembrie 1930 țirea că suveranul României este bolnav și de câteva zile n-a părăsit palatul. Răspunsul Ministerului de externe, semnat de Eugen Filotti, directorul presei din Subsecretariatul Presei și Informațiilor, remis lui Aron Cotru, secretarul presei din cadrul Legației României, a venit prompt „Dezmințite categoric, țirea complet falsă”) sau prin articole elogioase la adresa noului rege.

O serie de note privind viața exilatului Carol sunt publicate în presa spaniolă încă din luna aprilie a anului 1930. Spre exemplu „Las Noticias” din Barcelona, în numărul din 12 aprilie, îi anunță cititorii că Principele Carol „se

* Cercetător, Secția Istorie, M.N.I.R.

joacă de-a conspirația cu acel partizan fanatic care este Manoilescu”, fiind sprijinit și de „părușii” și „tâștii” ai ilustrului profesor Iorga¹. O lună mai târziu, același ziar revine asupra subiectului – afacerea Carol, condimentându-l cu detalii din viața amoroasă a principelui. „Noul Don Juan are în lista sa o soție morganatică, pe Zizi Lambrino, pe actuala sa soție Prinseasa Elena, pe D-na Lupescu pentru care a renunțat la tron și acum iată că este Elvira Popescu, o artistă română care joacă de obicei în teatrele Parisului, care domnește în sufletul schimbător al Prințului”².

Știrile sunt din ce în ce mai numeroase cu cât ne apropiem de momentul 8 iunie. Astfel, ziarul „El Capital” din Madrid din 1 mai 1930, publică o telegramă prin care anunță primul ministru nu se opune reînțoarcerii prințului, iar poporul îl așteaptă cu brațele deschise, pentru că „urmează pe Principele Nicolae care are un caracter rău și îl va iubi pe răni și pe oferi”, dar mai ales pentru că este „dușmanul lui Brătianu”³.

Asupra persoanei lui Carol II se apleacă și ziarele din America Latină. În „Critica” din Buenos Aires, poate fi citit articolul *Se vor împăca*, în care se vorbește de scrisoarea pe care Carol a scris-o Elenei, cerându-i împăcare, pentru că „a rupt definitiv legăturile sale cu D-na Lupescu”⁴, împăcare susținută de Regina Maria și de Iorga.

Punctul culminant al interesului presei de peste hotare pentru subiectul Carol II este atins imediat după urcarea acestuia pe tron. În Italia, în preajma zilei de 8 iunie, apar numeroase articole cu accente de simpatie la adresa noului Suveran, dar în același timp pline de presupuneri pentru ceea ce va urma: proclamarea ca Rege, reconcilierea cu Elena etc. Italienii par a dori să afle cât mai multe amănunte despre evenimentul din România. Dacă în Franța atitudinea față de PNL este rezervată⁵, în Italia antipatia atinge cote maxime. De fapt, la înalt nivel lucrurile sunt mult mai nuanțate, italienii dorindu-și ca venirea noului rege să schimbe echilibrul în Balcani, acesta ducându-i la dispariția hegemoniei Franței. Își fac planuri că Italia va intermedia reconcilierea între România și Ungaria și că astfel vor determina ieșirea acesteia din Mica Înălțare și desființarea acestei alianțe. Speră totodată că simpatia lui Carol pentru fascism (generată de studiile în Germania, influența lui Iorga și aversiunea față de Brătieni) „s-ar putea reflecta asupra întregii politici de până acum (...) care a avut o caracteristică dominantă <<ilimitată francofonie>>”⁶.

Și în Spania se observă aceeași fervoare. *Proclamația Regelui Carol*⁷ este publicată în „El Imparcial” din Madrid la 12 iunie 1930. Autorul afirmă că

¹ A.N.I.C., fond *Ministerul Propagandei Naționale - Informații*, dosar 231, f. 7.

² *Ibidem*, f. 9.

³ *Ibidem*, f. 11.

⁴ *Ibidem*, f. 12.

⁵ Italienii pun rezervele francezilor pe seama simpatiei acestora pentru Regina Maria.

⁶ A.N.I.C., fond *Ministerul Propagandei Naționale - Informații*, dosar 231, f. 43.

⁷ *Ibidem*, f. 36.

proclamația este „evenimentul cel mai important al actualității internaționale”, punctând romanios momente din viața privată a Principelui (căsătoria cu Zizi Lambrino pentru care a renunțat la coroană, nu la dragoste, căsătoria cu Principesa Elena a Greciei, idila cu Magda Lupescu), lovind în același timp în familia Brătianu, considerat principalul vinovat de exilul lui Carol.

Nici Elveția nu putea să rămână indiferentă la acest subiect, ziarele de limbă germană („Brund”, „Neue Zürcher Zeitung”, „National Zeitung”, „Neue Berner Zeitung”), dar și unele de limbă franceză („Tribune de Genève”, „Feuille d’Avis Lausanne”, „Tribune de Lausanne”), publicând lungi articole entuziaste, sau cel puțin cu simpatie. În contrapartidă, unele ziare de limbă franceză („Journal de Genève”, „Gazette de Lausanne”) manifestă rezerve cu privire la persoana noului rege, în timp ce presa socialistă și comunistă vorbește „în termeni necuviincioși despre rege și exprimă temerea că în România se va ajunge la dictatură”⁸.

La nici o săptămână de la urcarea lui Carol pe tron încep să apară articolele despre viața aventuroasă a lui Carol. Dacă germanii se pot delecta cu romanul cu aventurile amoroase ale regelui, publicat în foileton, în „Koenigsberger Tageblatt”, polonezii pot afla amănunte picante din articolul *Regele gigolo*, apărut la 17 iunie 1930 în „Illustrowany Kuryer Codzienny” (Cracovia). Ba chiar mai mult de atât, autorul polonez lovește în întreaga familie regală, susținând că „dinastia tronează în mijlocul unui nor greu de haimanale depravate și a eroticei igiene; ea trăiește mai mult istoria moravurilor decât istoria propriu-zisă”⁹, că Regele Ferdinand a fost un rege somnoros și că rețeaua dintre Maria și Carol s-a născut pentru că acesta „și-a deschis o întreprindere de concurență” (aluzie la viața amoroasă a reginei).

Pentru primul an de domnie al lui Carol II, pot fi sesizate unele „campaniile de presă” duse de Ministerul Propagandei în ziarele de peste hotare. Încă de la începutul domniei, noul rege își construiește un adevărat eafodaj propagandistic. Sunt trimise, pentru a fi publicate în presă (atât în țară, cât și în afară) telegramele și felicitările primite cu ocazia urcării pe tron. În perioada septembrie - noiembrie, văd lumina tiparului scrisori și telegrame de felicitare trimise de Regii Norvegiei, Olandei, Belgiei, Bulgariei, Italiei, Egiptului, Spaniei, Danemarcei, Suediei, Împăratul Japoniei, Principele de Monaco, Papa Pius XI, dar și de președinții Austriei, Franței, Turciei, Cehoslovaciei etc.

Cu toate aceste eforturi, presa europeană și americană pare interesată mai mult de subiectele considerate fierbinți: relația cu Principesa Elena, încoronarea, motivele exilului.

La 3 septembrie 1930, Henry Helfant, atașatul de presă al Legației României de la Madrid trimitea în țară traducerea unei telegrame¹⁰ apărute în ziarul „La Prensa” din Lima (Peru) în care se anunță că Bucureștiul dezmente informațiile apărute în presa italiană și franceză, conform cărora Carol ar dori să se încoroneze

⁸ *Ibidem*, f. 44.

⁹ *Ibidem*, f. 79.

¹⁰ Preluat de la “Morning Post”.

singur. Chiar dac Principesa Elena a fost alături de el la diverse ceremonii și acte oficiale, cuplul nu s-a împăcat încă, cum susțin unele agenții și ziare amatoare de „tiri senzaționale”. Ziarul notează că „tânărul rege” este sfătuit de Titulescu și de Maniu să „admită intervențiile binevoitoare și persistente care se fac pe lângă Principesa Elena în vederea restabilirii relațiilor conjugale”¹¹, mai ales că „în unele cercuri guvernamentale se spune că este din toate punctele de vedere necesar, pentru rațiuni de stat, ca Suveranii să se împăce, căci în caz contrar aceasta ar putea să aducă prejudicii prestigiului și marii popularități pe care o are Regele în România”¹².

Se menționează totodată că încoronarea va avea loc în luna octombrie „cu mare pompă”, în localitatea istorică Alba Iulia, unde vor fi invitate toate capetele încoronate ale Europei și președinții statelor aliate cu România în primul război mondial.

Încoronarea face obiectul unor alte telegrame, apărute de această dată în presa argentiniană încă din 20 august 1930 (la București informații despre ele sosesc la 14 septembrie). Prima menționare că la București s-a confirmat în mod oficial că încoronarea va avea loc în primăvara anului 1931, pentru că „nu a fost posibil până acum (ca Regele, n.n.) să se împăce cu Principesa Elena de care este divorțat”¹³. Cea de-a doua (care are ca sursă Viena) este diametral opusă din punct de vedere al informațiilor oferite. „Se comunică din București că șovonurile din cercurile palatului arată că Regele Carol II ar avea intenția să rămână necăsătorit. Se spune că ar avea intenția să se însoare mai târziu cu ducesa de Guise. Principesa Elena a plecat să stea la palatul pe care îl are pe coasta Mării Negre”¹⁴.

Reacția Ministerului Propagandei nu întârzie să apară. Sunt trimise, pentru a fi vizionate, filme (jurnale) de la diverse acțiuni ale Regelui, dar și articole elogioase care să fie publicate în ziarele de peste hotare. Unul dintre aceste articole, intitulat *Regele Carol II al României – Regele pe care îl dorește țara*, apărut în nr. 31 al „Revistei Diplomatice” din Madrid, subliniază bucuria românilor la venirea noului rege. „Lumea întreagă ar masă uimit de entuziasmul unanim al întregii națiuni române pentru înapoierea Regelui său”, pentru că „dorința nemurimă a poporului român era de a vedea pe Tronul României pe Fiul cel mai mare al răposatului Rege Ferdinand I”. În articolul continuă pe același ton, folosindu-se tehnici propagandistice cu efect imediat: transferul de autoritate („Cum ar putea vreodată să uite lungă și splendidă domnie a Regelui Carol I și a Elisabetei...”, „Carol II, ca și precedenții săi”), selectarea printr-un titlu¹⁵ - „în România sentimentul monarhic este înrădăcinat și puternic”, „românii au o

¹¹ A.N.I.C., fond *Ministerul Propagandei Naționale - Informații*, dosar 221, f. 132.

¹² *Ibidem*.

¹³ *Ibidem*, f. 136.

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ Oferite doar acele informații care convin sursei emitente.

dragoste f r margini fa de familia regal ”, sau identificare noului Rege cu aspira iile unei na iuni (Carol II a tiut s se identifice cu supu ii, a luptat pentru bun starea lor).

De altfel, întregul construct se bazeaz pe accentuarea entuziasmului popular i pe legitimitatea domniei lui Carol („înapoierea în Patria Sa”, „ocupând Tronul care de drept i de fapt îi apar tine”, „na iunea îl prime te cu bucurie i cu pieptul plin de speran ”, „poporul îl dorea i s-a sim it ca o mam care vede înapoiindu-se fiul iubit, dup câ iva ani de absen ”). Niciun cuvânt îns despre cauza exilului lui Carol!

Problemele familiei regale Române par a fascina în continuare Europa, dar i America. La 30 octombrie 1930, Ministerul Propagandei este informat c Associated Press Viena a anun at c a ob inut informa ii (de la un politician român aflat în vizit la Viena) c Principes Elena a declarat c este hot rât s p r seasc România l sându-l pe Mihai în grija tat lui, deoarece reconcilierea este considerat „f r speran ”¹⁶.

Se va ajunge pân acolo, încât la Praga s fie pus în scen opereta *A 23-a a lui Carol*, cu un subiect care duce imediat cu gândul la Regele României, i anume: Regele Montaniei se c s tore te cu 23 de femei morganatic. Pentru succesul s u e f cut sultan de un popor arab. Pentru a rezolva „problema”, Lega ia României pl te te bani grei pentru ca piesa s fie scoas din program, mai ales c se dovedise un real succes!¹⁷.

Chiar dac din punct de vedere cronologic, informa ia a ap rut anterior urc rii pe tron a regelui, abia la 26 noiembrie 1930, sose te la Bucure ti traducerea articolului *Carol al României a uitat s pl teasc chiria la Paris*¹⁸ (articol publicat în data de 27 iulie în „El huso en la Argentina”). Din acest articol afl m c Regele are un proces pe rol în Fran a, Madame Flaché, proprietara vilei în care „s-a stabilit împreun cu d-na Lupescu”, în 1926, lâng Paris, solicitând restituirea cheltuielilor f cute cu refacerea vilei i 2000 de franci cheltuieli la înc lzure. Conform propriet resei, intendentul lui Carol i-a promis la plecare c i se va achita suma complet (mai ales c modific rile casei le f cuse la sugestia lui Carol, care dorea un salon mare, unde s organizeze întâlniri, serate i banchete). Cum banii au întârziat s apar , propriet reasa s-a adresat judec torului de pace, care, în urma expertizei, a g sit întemeiate preten iile reclamantei, cazul urmând a fi judecat la Tribunalul din Paris.

În luna decembrie sunt publicate numeroase interviuri i articole elogioase la adresa lui Carol II: „Daily Mail” (Marea Britanie) – *Un monarh care lucreaz ducând o via de spartan*, „Telegraf” (Amsterdam, Olanda) – articol care conchide cu sintagma „un rege tot atât de bun ca Edouard VII” etc. Sunt tip rite i o serie de manifeste subsumate ciclului *Episoade din via a Regelui Carol. 1. Soldat în prima lui tinere e*, o povestioar cu un puternic iz propagandistic, despre

¹⁶ A.N.I.C., fond Ministerul Propagandei Na ionale - *Informa ii*, dosar 221, f. 156.

¹⁷ A.N.I.C., fond Ministerul Propagandei Na ionale - *Informa ii*, dosar 231, f. 225.

¹⁸ A.N.I.C., fond Ministerul Propagandei Na ionale - *Informa ii*, dosar 221, f., f. 204-206.

copilăria regelui. Astfel, când la vârsta de 5 ani, se juca cu o minge în cabinetul de lucru al Regelui Carol I de la Peleș. Bătrânul rege enervat de zgomote i-a aruncat mingea și nu a vrut să i-o dea cu toate rugămintele lui. Atunci, micul Carol „cu o înfrângere serioasă și salutând militar te, întrebă <<Am onoarea să întreb pentru ultima dată pe Majestatea Voastră, dacă îmi înapoiați mingea sau nu?>>. Admirându-i curajul, Regele Carol i-a replicat „vei fi un soldat bun și un erou”. Concluzia povestirii, conform manifestului, ... „Din pricina orgoliului său militar Carol a fost trimis în exil (...)”¹⁹. **2. Un comandant de regiment exemplar**, care ne spune că ofițerii care au avut ocazia să lucreze pe lângă Carol „nu-L pot uita” și că a fost un „soldat” care „n-a întârziat la regiment nicio singură minut”. **3. Iubit de armată și de popor**, el este cel care în ziua când Consiliul de Coroană a decis intrarea României în război a anunțat oamenii primului vestea, iar poporul l-a privit ca pe viitorul rege al României.

Cu toate eforturile propagandei de a-l prezenta într-o lumină cât mai favorabilă pe Carol II, în „Der Mittag” (Düsseldorf), la 7 ianuarie 1931, este publicat articolul *Cât valorează dragostea unui rege?*²⁰, care vorbește exact despre acele aspecte ale vieții monarhului de la București pe care acesta încercase să le facă uitate. Ziarul povestește misiunea lui Paul Boncourt (renumit avocat parizian), care, primind de la București douăzeci de milioane, se întâlnește, în prezența lui Dinu Cesianu, într-o elegantă vilă din Neuilly, cu Jeanne Lambrino care îi dă un cec în valoare de 8 milioane de franci, apoi cu Magda Lupescu care îi oferă 2 milioane de franci și actul de proprietate al „renumitului castel Sighet”. Gestul lui Carol de a plăti cererea celor două a fost generat de inițiativa lui Zizi Lambrino, care, imediat după urcarea lui Carol pe tron, a dat în presa franceză o scrisoare în care spunea „Acum când tatăl lui Mircea este rege al României, mă aștept ca întâiul său gând să fie să-și îndeplinească datoria față de propriul său fiu...”.

În schimbul acestor bani primește de la cele două promisiunea că nu vor mai ridica niciun fel de pretenții față de Carol. „Ele consideră astfel de desdănuire ca potrivit pentru a renunța pe viitor la iubirea lui Carol”.

Articolul continuă cu povestirea relațiilor dintre cele două, pe atunci, principesa moțenitor (căsătorită cu Zizi Lambrino, prima renunțare la tron, anularea căsătoriei, întâlnirea cu Duduia, exilul, cu incursiuni pertinente în istoria României – membrii familiei regale nu aveau voie să se căsătorească cu indigene pentru a nu favoriza vreoaică boierească etc.) și se încheie moralizator „Astfel s-au lichidat cele 3 iubiri ale prințului moțenitor. Ele ar fi fost pentru Rege un prea mare balast (...). Dragostea prințului moțenitor a fost mai mult sau mai puțin o afacere particulară, cu dragostea Regelui n-ar sta lucrurile așa (...). Zece milioane de franci și un castel, „la atât s-a prețuit dragostea lor”.

¹⁹ *Ibidem*, f. 222.

²⁰ *Ibidem*, f. 228.

La începutul anului 1931, în presa de peste ocean apar numeroase articole despre familia regal română, majoritatea legate de relația dintre Carol și Principesa Elena: „New York Herald Tribune” din 25.I.1931, *Divorced Women From Society to Guard Rights*; „New York Americans” din 27.I.1931, *Proposal by Elena to Carol are Denied*; „Cleveland Press” din 30.I.1931, *Helene ask Parliament for her Son*; „Evening Sun” (New York) din 30.I.1931, *Ultimatum by Helene Reported*; „States Time” (Los Angeles) din 31.I.1931, *Helene’s Bill of Rights*; „Evening World” (New York) din 31.I.1931, *Helene Specifies Rights as Queen*; „Washington Post” din 1.II.1931, *Helene Demands Sovereign Rights*. De altfel, presa din S.U.A a manifestat o sensibilitate accentuată pentru drama Principesei Elena. În luna februarie, în „Denver Post” se publică un amplu articol intitulat *Ce spun femeile despre Regele Carol II ca iubit. Tragedia Princesei Greciei ...*, în care inserează fragmente dintr-un interviu cu Principesa Elena. „Cred că Carol va reîncepe acum o viață mai bună și va găsi fericirea pe care, în aparență, credea că o are cu mine. Pot să iert, dar nu pot să uit niciodată relele ce mi le-a făcut mie și copilului meu (...) Da, pot ierta când Carol a părăsit tronul; a dat la o parte pe fiul și pe soția sa pentru a regăsi pe Magda în exil, dar să uit?”.

Un nou asalt propagandistic are loc în luna februarie 1931, când ziarul „Ahora” din Madrid publică informația „Regele Carol al României, ca suveranul din povești, dorește să-și ia câțiva timp incognito printre supușii săi”²¹. La două zile distanță (pe 22 februarie), tot în presa din Madrid își face loc o notiță, de această dată, gen tabloid: „boala de care se spune că suferă Suveranul, nu este altceva decât un fel diplomatic de a ascunde adevărul”²². Zvonul este imediat denunțat de Legația României din Londra, care anunță că regele este răcit.

Poate cele mai importante articole cu conținut propagandistic, publicate în această perioadă, sunt *Roadele Domniei Regelui Carol II și Regele Carol în mijlocul poporului său*.

Spiciuim din primul: întoarcerea lui „o adevărată răspântie în viața politică a țării românești”; la apelul lui partidele politice s-au întors în Parlament, astfel această instituție și-a recăpătat autoritatea pierdută în timpul Reginei; a calmat spiritele din lumea politică, putând fi creat guvern de uniune; a eliberat un vast program de refacere a țării; „fără intervenția Regelui niciodată partidele politice n-ar fi căzut de acord asupra unui program economic comun”²³; „prezența Suveranului este pentru cercurile financiare din străinătate garanția de continuitate, fără de care capitalul străin ezită întotdeauna să facă investiții”²⁴; a restabilit ordinea în administrația publică și i-a influențat pe funcționari prin „exemplul de muncă neobosită, pe care îl dă Regele de dimineața până noaptea târziu, lucrând intensiv și neobosit pentru binele obțesc”²⁵.

²¹ *Ibidem*, f. 236.

²² *Ibidem*, f. 237.

²³ *Ibidem*, f. 241.

²⁴ *Ibidem*, f. 242.

²⁵ *Ibidem*, f. 243.

Iar din al doilea: puterea de muncă a Regelui a început să devină aproape legendară; situația grea din afară, mai ales din cauza crizei mondiale, „obligă eful statului să se ocupe personal de toate problemele mari și urgente”²⁶; inițiativa importante luată în ultimul timp au venit de la Rege; Carol muncește de dimineața până noaptea târziu, dar nu este suficient, și cu toate acestea și-a mai luat „sarcini mai grea, dar și foarte interesant: contactul cu poporul în suferință și controlul inopinat al administrației publice”; a trimis bani pentru nevoia ei, pe medicul Palatului la cei în suferință, gest nu doar de mărțenie care ținească cât de solidarizare în suferință cu poporul său (ne explicăm articolul exact valoarea lui!); s-a dus în cartierele sărace pentru a oferi o vorbă bună sau ajutoare celor aflați în suferință... a călătorit firească populația, adunată în număr tot mai mare, să-l aclame; s-a dus la circumscripțiile fiscale pentru a verifica cum se adună banii din impozitele directe; și mai ales... de și nu a avut posibilitatea să ajungă la Vâlcov (localitatea fiind înconjurată de gheuri, inundată și amenințată cu distrugerea), l-a trimis pe aghiotantul său, colonelul Grigorescu, să vadă ce-i acolo și să-i raporteze, iar „aghiotantul a reușit să străbat printre gheuri cu o alupă militară” și a împrumutat, în numele Regelui, ajutoare în bani, alimente și medicamente. Finalul se dovedește a fi însă o capodoperă propagandistică. Pe de o parte, Nicolae Iorga a scris un articol elogios²⁷ la adresa lui Carol în care spune „datina cere miniștrilor să nu slujă: a a zis Majestatea Sa, eu execut ordinul. Ci oameni cu demnitate și cu conștiință care s-au înțeles cu Suveranul asupra unui program nu numai sub dânsul, ci cu dânsul”. (...). Pe de altă parte, Carol a înțeles să reintre în dătină. El merge pretutindeni „ca toți marii noștri voievozi, cercetează pentru sine, laudă și muștră, răsplătește pe loc și-i rezervă pedepsi”. Concluzia nu poate fi decât una: „Marele istoric a găsit interpretarea adevărată și românească pentru gestul regal”²⁸.

Cele două articole îmi găsesc loc în presa din Polonia și Iugoslavia, dar sunt refuzate de zărele din S.U.A.

Pentru combaterea campaniilor de presă „răuvoitoare” care pun în circulație zvonuri (gen Regele Carol II se va căsători cu principesa Maria a Italiei, sau au fost făcute toate pregătirile pentru căsătoria cu Magda Lupescu, care va trece la creștinism), Eugen Filotti, Subsecretarul de Stat al Presei și Informațiilor, a decis publicarea, în limba franceză, a unei broșuri de popularizare scrise de Dr. I. Peretz (profesor la Universitatea din București).

²⁶ *Ibidem*, f. 244.

²⁷ Din care citează autorul.

²⁸ A.N.I.C., fond *Ministerul Propagandei Naționale - Informații*, dosar 221, f. 246.